GARANȚIILE CONSTITUȚIONALE ALE DREPTULUI DE PROPRIETATE

Andrei UNGUREANU, Teodor CÂRNAȚ
CZU: 347.77:342.4 carnateo@yahoo.co.uk

Conceptul de ,,garanție constituțională’’ reprezintă un mijloc juridic și legal prin care se asigură executarea unei obligații constituționale, asumate de stat în raport cu cetățeanul ce benefeciază de un șir de garanții și drepturi constituționale. În cazul dreptului de proprietate, garanțiile sale constituționale sunt prevăzute expres de Constituție și de alte acte nomative, întru asigurarea și realizarea interesului legitim al omului și cetățeanului. Datorită coraportului dreptului de proprietate cu garanțiile sale constituționale, se consolidează o constucție juridică stabilă, în ordinea constituțională de anumite prerogative legale, reglementate într-o manieră expresă cât și într-o manieră tacită.

Cu această ocazie, afirmăm că garanțiile constituționale ale dreptului de proprietate se consolidează în corespundere cu noțiunea de constituționalism de-a lungul perioadelor istorice, încadrându-se într-un proces continuu de evoluție. Acest lucru îl afirmăm în măsura în care prin intermediul *fenomenului de constituționalism* [1] se realizează procesul *de sistematizare*, *de interpretare*, *de aplicare* și *de protecție juridică uniformă* a drepturilor omului și al garanțiilor constituționale, inclusiv cele ale dreptului de proprietate, în apanajul legii fundamentale al fiecărui stat în parte. Dreptul de proprietate raportat la garanțiile sale constituționale, spre deosebire de majoritatea celorlalte drepturi fundamentale ale omului și cetățeanului, nu protejează într-adevăr comportamentul sau activitatea umană, nicio instituție socială, ci mai degrabă protejează un mecanism, deja, creat și dezvoltat prin efectul legii, adică – o instituție juridică [2]. Iată de ce, până la proclamarea suveranităţii şi independenţei Republicii Moldova, statul nostru a cunoscut acest proces continuu de evoluție a drepturilor și garanțiilor fundamentale ale omului și cetățeanului, în contextul funcționării mai multor Constituții pe acest teritoriu [3].

Polivalența garanțiilor constituționale ale dreptului de proprietate, or concurența acestora cu alte drepturi fundamentale sau principii sunt

afectate simultan de măsurile statului, creându-se posibilitatea unui conflict cu anumite dispoziții constituționale. Cu toate acestea, prin intermediul polivalenței garanțiilor constituționale ale dreptului de proprietate, se asigură o securitate juridică şi o legalitate a proprietății persoanei, ce presupune responsabilitatea autorităților [4] de a evita unele ilegalități. Respectiv, aspectul dreptului de proprietate interzice [5], prin urmare, tuturor organismelor statului să restricționeze drepturile pe care le încorporează, fără o bază legală suficientă, *în absența unui interes public imperativ şi în mod disproporționat***.**

Cu referință la una dintre garanțiile constituționale ale unui stat de drept și cu precădere la una dintre garanțiile constituționale primare ale dreptului de proprietate este aplicabilitatea uniformă a tuturor garanțiilor constituționale ale dreptului sus-invocat. Cu alt cuvinte, în șarja instanțelor de judecată le revine sarcina de a sorta restricțiile admise și cele care depășesc cadrul definit de Constituție, prin prisma tuturor garanțiilor constituționale atât ale dreptului de proprietate cât și ale altor drepturi fundamental-constituționale ale omului și ale cetățeanului [6]. Rămâne a evidenția cititorului faptul că Articolul 9, alin. (1) din Constituția Republicii Moldova delimitează *două forme de proprietate*, precum cea *publică* și *privată*, devenind, astfel, o *categorie complexă* ce poate fi interpretată în mai multe sensuri [7]. Acest lucru îl susținem, din simplul motiv că garanțiile constituționale ale dreptului de proprietate se aplică prin analogie proprietații publice cât și celei private, indiferent de titularul care exercită posesia, folosința sau dispoziția.

Datorită coraportului dreptului de proprietate cu garanțiile sale constituționale, se realizează un echilibru și se consolidează o construcție juridică stabilă, în ordinea constituțională întru protecția juridică a dreptului de proprietate, ce constituie în esența sa un *drept relativ*. Mai mult, pentru asigurarea acestui echilibru, garanțiile constituționale ale dreptului de proprietate sunt evidențiate prin intermediul Constituţiei, realizându-se, totodată, funcţia de limitare a puterii de stat, care implică şi limitarea acesteia în raport cu terțele persoane ce atentează la proprietatea titularului acestui drept subiectiv [8]. Așadar, grație unui cadru juridic legal, bine determinat, aplicarea și

exercitarea dreptului de proprietate se realizează în corespundere cu garanțiile sale constituționale și în corespundere cu legile speciale, prin intermediul cărora dreptul sus-menționat poate fi restrâns în condițiile legii. Rămâne a menționa că în cazul dreptului la proprietate, principiul proporţionalităţii joacă un rol deosebit de important, dacă se pune problema prevalenței unui drept legal față de un alt drept legal, sau în care disputa privește protecția unui drept privat în contrapunere cu protecţia interesului public. În consecință, pentru a fi proporţională, măsura trebuie să fie necesară, în sensul inexistenței altei alternative [9]. În plus, remediul împotriva ingerinţelor arbitrare ale statului în materia dreptului la proprietate şi a oricărui drept fundamental constă în declararea neconstituţionalităţii legii prin care a fost instituită această ingerinţă. De asemenea, protecția dreptului fundamental de proprietate nu trebuie să intre în conflict cu protecția altor drepturi fundamentale sau cu alte principii generale ce protejează ordinea juridică națională, precum și cea internațională [10].

În concluzie, garanțiile constituționale ale dreptului de proprietate este o temă importantă și actuală pentru doctrina de specialitate, întrucât prin intermediul procesului continuu de evoluție se sistematizează și se codifică aceste garanții în cadrul procesului de legiferare a diferitelor acte normative și diferitor legili la nivel intern al fiecărui stat în parte, inclusiv al Republicii Moldova ca stat de drept. Prin intermediul garanțiilor constituționale, dreptul de proprietate intră în concurență cu alte drepturi fundamentale, prevăzute de *Constituție* și de alte acte normative internaționale, precum *Convenția Europeană a Drepturilor Omului* și alte acte normative internaționale. Datorită unei corelații cu alte drepturi fundamentale, *recomandăm ca instanțele naționale să judece cauzele cu privire la proprietate, prin interpretarea și aplicarea normelelor, principiilor și garanțiilor constituționale ale dreptului de proprietate, în corespundere cu alte drepturi sociale, precum dreptul la locuință sau alte drepturi conexe celui de proprietate.* Importanța garanțiilor constituționale ale dreptului de proprietate rezidă în fapt pe ideea că acestea vin să protejeze interesul legitim al omului și cetățeanului, fiind, totodată, o categorie juridică complexă ce poate fi interpretată în mai multe sensuri.

Referințe:

1. CARNAȚ, T. *Teoria și practica eliminării formelor de descriminare în condițiile constituționalismului contemporan din Republica Moldova*/Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2009, p.16. www.cnaa.acad.md.
2. AUBERT, Jean-François. *La garantie constitutionnelle des droits fondamentaux et le législateur.* Suisse, 1958. p.267.
3. NEGRU, B. *Teoria generală a dreptului și statului.* Secția Editare a Academiei de Administrare Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova, 1999. p. 145.
4. GUCEAC, I. Suveranitatea și structura de stat în condițiile țărilor plurietnice. În: *Materiale ale conferinței internaționale desfășurate la Chișinău* (22-23 septembrie 2006). Chișinău: Tipografia „Balacron" S.R.L., 2006. p.92.
5. TAMAȘ, S. Dicționar politic. *Instituțiile democrației și cultura civică*. București: Șansa, 1996. p.95.
6. HCC nr. 21 din 20 octombrie 2011 privind interpretarea art. 46 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova.
7. VRABIE, G. *Drept constituțional și Instituții Politice.* Iași, 1995, pp.50-60.
8. MULLER, G. *Commentaire de la Constitution fédérale de la Confédération suisse*. Vol. 1, Berne/Bâle/Zurich, 1987, pp. 9, art. 22.
9. SELEJAN-GUŢAN, B. *Drept constituţional şi instituţii politice.* Vol. I, ediţia a III-a revăzută şi adăugită. Bucureşti: Hamangiu, 2015, p. 132.
10. MURARU, I., TANASESCU, E. *Drept constitutional și instituții politice.* București: C. H. Beck, 2009, p. 163.